

Výzkum sedimentů v oblasti zničené Kachovské přehrady odhalil nebezpečné znečištění v Záporoží. Podíleli se na něm také čeští odborníci

30.10.2024 - | Arnika

Výzkumníci analyzovali čtrnáct vzorků: jedenáct sedimentů z bývalé přehrady, dva vzorky půdy z kráterů po zásazích ruského raketového systému S-300 a jeden vzorek půdy z průmyslové oblasti v Záporoží. Vzorky byly odebírány ve dvou etapách a testovány na široké spektrum kontaminantů, včetně pesticidů, těžkých kovů, ropných uhlovodíků nebo takzvaných perzistentních látek PFAS.

„Asi nejzávažnějším zjištěním je alarmující hladina vysoce nebezpečného pesticidu DDT, který je dlouho zakázán, spolu s relativně nižšími koncentracemi škodlivého insekticidu HCH. Tyto látky se našly ve vzorcích sedimentů z centrální pláže v Záporoží, tedy místa, které místní obyvatelé pravidelně využívají k rekreaci,“ shrnuje Nikola Jelínek, odbornice na toxické látky v Arnice.

Studie upozorňuje, že koncentrace DDT a HCH v sedimentech poukazují na blízkost silně kontaminované lokality, pravděpodobně skládky zastaralých pesticidů, a zdůrazňuje potřebu identifikovat konkrétní zdroj znečištění. Alternativním vysvětlením může být dlouhodobé usazování pesticidů v sedimentech bývalé přehrady během jejich intenzivního využívání pro sovětské zemědělství.

„To je velmi varovný signál, zejména vzhledem k tomu, že vzorek byl odebrán na veřejně přístupném místě, nikoliv v průmyslové zóně. Pokud by tyto pesticidy pronikly do potravního řetězce, byly by vysoce nebezpečné. A to ani nemluvíme o dalším množství škodlivých látek, které jsme zde našli,“ uvádí Oleksij Angurets, expert na ekologii a udržitelný rozvoj v kampani Čisté ovzduší pro Ukrajinu, na kterém dlouhodobě spolupracují ukrajinské nevládní organizace s Arnikou.

Studie porovnála naměřené koncentrace látek s limity podle metodiky českého Ministerstva životního prostředí pro vyhodnocení vhodnosti lokality pro dekontaminaci. Na některých místech byly tyto limity překročeny mnohonásobně – včetně městské pláže v Záporoží, kde byla hladina karcinogenního a mutagenního benzo(a)pyrenu více než 2 300krát nad limit. Zároveň byla nalezena vysoká kontaminace ropnými uhlovodíky, pravděpodobně spojená s těžkým průmyslem nebo chemií. Bohužel, nešlo o jediné silně znečištěné místo. Studie rovněž upozorňuje na průmyslové znečištění sedimentů v místě soutoku potoka Sucha Moskovka s řekou Dněpr. Oblast je těžce kontaminována těžkými kovy, především arsenem, manganem a chromem, ale také polychlorovanými bifenylly (PCB). *„To může být důsledek historického znečištění nebo průmyslových zdrojů. Vysoké koncentrace dalších látek naznačují, že zdrojem může být těžký průmysl, ať už metalurgický nebo strojírenský,“ vysvětlují autoři studie, s upozorněním, že potok Sucha Moskovka protéká v blízkosti několika podniků těžkého průmyslu v Záporoží.*

Některé potenciálně nebezpečné látky byly přítomné ve většině odebraných vzorků. Například chrom překročil český směrný limit pro dekontaminaci ve všech vzorcích. Arsen se našel v deseti ze čtrnácti vzorků. Autoři studie upozorňují, že dědictví v podobě rozsáhlého znečištění je samo o sobě nebezpečné, válka však jeho dopady ještě zhoršuje.

„Následky ruské agrese proti Ukrajině mají vážné ekologické důsledky, hraničící až s ekocidou, což je bohužel dlouhodobě více než zřejmé. Vidíme ale také, jak válka vynáší na povrch dlouho zapomenuté chemické hrozby a vytváří trvalou chemickou zátěž, kterou bude těžké odstranit. Je třeba hovořit nejen o možnostech budoucí dekontaminace postižených lokalit, ale také o perspektivách poválečné rekonstrukce, která bude udržitelná a zaměří se na ochranu veřejného zdraví,“ komentuje Marcela Černochová, projektová koordinátorka Arniky na Ukrajině.

Zničení Kachovské přehrady 6. června 2023 bylo jedním z nejvýraznějších příkladů environmentální škody způsobené ruskou invazí na Ukrajinu. Způsobilo rozsáhlé zaplavení velkých zemědělských ploch a desítek osad, tisíce lidí byly evakuovány a nejméně 32 jich přišlo o život. Oblast bývalé přehrady z velké části vyschla a rychle zarůstá divokou vegetací. Dochází však i k dalším případům ekologické destrukce, například k nedávnému znečištění řeky Desna průmyslovými chemikáliemi, ze kterého ukrajinské úřady viní záměrnou ruskou akci.

Současná studie je výsledkem dlouhodobé spolupráce mezi českou neziskovou organizací Arnika a jejími ukrajinskými partnery Free Arduino (Ivano-Frankivsk) a Green World (Dnipro) v rámci projektu Čisté ovzduší pro Ukrajinu. Jejich aktivity probíhají v různých částech Ukrajiny od roku 2017 a zaměřují se na zpřesňování údajů o znečištění ovzduší skrze síť stanic občanského monitoringu. Od začátku ruské invaze v roce 2022 se ekologové zaměřili na akutní environmentální škody způsobené válkou, snaží se chránit obyvatele před novými hrozbami a nastiňují možnosti udržitelné poválečné obnovy, která je šetrná k veřejnému zdraví.

Kompletní studii najdete v angličtině zde:

<https://arnika.org/en/publications/first-research-of-the-contamination-of-the-sediments-from-kakhovk-a-reservoir-extended-version>

Financování výzkumu: Výzkum byl financován programem Transition Promotion Program Ministerstva zahraničních věcí České republiky a vládou Švédska.

(Pro více informací kontaktujte tiskového mluvčího Arniky pro zahraniční aktivity Jana Kašpárka, Tato e-mailová adresa je chráněna před spamboty. Pro její zobrazení musíte mít povolen Javascript. , +420 770 143 103)

<https://arnika.org/o-nas/tiskove-zpravy/vyzkum-sedimentu-v-oblasti-znicene-kachovske-prehrady-odhalil-nebezpecne-znečisteni-v-zaporozi-podileli-se-na-nem-take-cesti-odbornici>